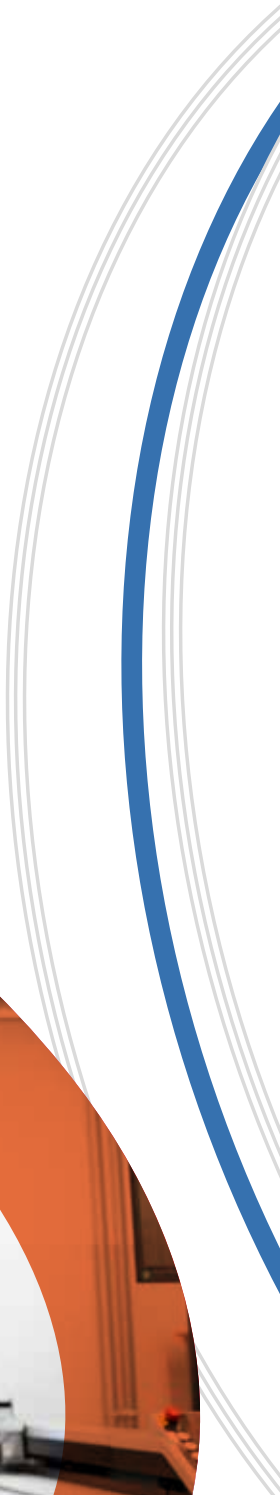

Grafimedia in cijfers 2021

a&ofondsgrafimediabranche

Het A&O Fonds Grafimediabranche is een initiatief van sociale partners:

Voorwoord

2021 was een uitdagend jaar voor veel grafimediabedrijven. Coronabesmettingen sloegen gaten in de bezetting op de werkvloer en de vraag van opdrachtgevers. Bovendien werden papier en karton fors duurder en ook de energieprijzen stegen hard.

Geen wonder dat de omzet in de branche ook in 2021 onder druk stond. Dankzij de overheidssteun bleef het aantal faillissementen gelukkig beperkt, maar daar stond tegenover dat flink wat grafische bedrijven zelf hun deuren sloten. Wie inzoomt op de cijfers ziet echter wel verschillen en ook lichtpuntjes.

Een voorbeeld? Verpakkingsbedrijven deden het goed in 2021, net als nichebedrijven in bijvoorbeeld boekdruk of signing. Verder valt op dat veel drukkerijen veerkracht, flexibiliteit en innovatief vermogen tonen. Dat doen ze bijvoorbeeld door zich te ontwikkelen tot creatieve totaalpartner, met print in te spelen op de vraag naar kleinere oplages of kosten terug te dringen door externe activiteiten in het eigen proces te integreren.

Het is logisch en goed dat er veel tijd en aandacht gaat naar het inspelen op veranderende marktomstandigheden. Toch blijft het belangrijk om ook verder te kijken naar wat meer langetermijn trends in de branche. Zo is er een flinke vervangingsvraag in de branche en gaan er ook de komende jaren veel ervaren medewerkers met pensioen. Het blijft daarom belangrijk om te investeren in instroom, kennisoverdracht en bredere inzetbaarheid van medewerkers.

Het A&O Fonds Grafimediabranche ondersteunt bedrijven daarbij. Zo intensiveren we dit jaar onze inspanningen om jongeren en zij-instromers te laten zien hoe belangrijk grafisch werk voor Nederland is en welke kansen er liggen in onze sector. Ook subsidiëren we leerwerktrajecten (BBL), vaktechnische opleidingen en programma's op het gebied van duurzame inzetbaarheid via het Create your future-project. Op deze en andere manieren blijven we ook in 2022 - samen met partners als KVG0 en GOC - werken aan het versterken van onze mooie branche.

Richard Leloux
Directeur A&O Fonds Grafimediabranche

Inhoud

Toelichting	5
-------------	---

Coronacrisis

Omzetontwikkeling	7
Faillissementen	8
Ontslagwerkloosheid	9
Verwachting over ontwikkeling economisch klimaat	10

Branche in cijfers

Ontwikkeling aantal bedrijven	12
Aantal vestigingen per provincie	13
Oprichtingen, fusies, opheffingen en faillissementen	14
Bedrijven naar hoofdactiviteit	15
Producenten prijsindex (PPI) grafische producten	16
Omzetontwikkeling	17
Gemiddelde maandelijks bijdrage aan de jaaromzet	18
Bedrijfsfinanciën	19
Import- en exportwaarde drukwerk	20
Import en export naar soort product	21
Belangrijkste import- en exportlanden drukwerk	22
Ziekteverzuim papierindustrie en grafimediabranche	23
Vergrijzing binnen de branche	24

KVGO ledenbedrijven in cijfers

KVGO ledenbedrijven	26
Werkzame personen bij KVGO ledenbedrijven	27
KVGO ledenbedrijven naar provincie	28

Arbeidsmarkt in cijfers

Ontwikkeling werkgelegenheid	30
Dienstverbanden naar mannen, vrouwen en leeftijden	31
Ontwikkeling grafische werkloosheid	32
In- en uitstroom werknemers naar leeftijd	33
Inzet van flexibel personeel	34
Ontwikkeling vraag naar personeel	35
Totaal aantal vervulde vacatures in een jaar	36
Kanalen van personeelswerving	37
Vacatures en krimp 1e kwartaal 2021	38
Gevraagde vakkennis en sociale vaardigheden	39
Mbo-studenten studiejaar 2020-2021	40
Ontwikkeling aantal mbo-studenten grafische - en media opleidingen	42

Colofon	43
---------	----

Toelichting

Deze publicatie geeft voor de grafmediabranche een uitgebreid overzicht van de economische ontwikkelingen, de arbeidsmarkt en het beroepsonderwijs. In het eerste gedeelte worden cijfers gepresenteerd die betrekking hebben op de gevolgen van de coronacrisis voor de branche. Daarbij gaat het om de gevolgen van de lock down maatregelen voor de omzet, het aantal faillissementen, de werkloosheid en het economisch klimaat. In het tweede deel worden cijfers gegeven die betrekking hebben op een meerjarige trend. Deze cijfers zijn voornamelijk afkomstig van het CBS. In het derde gedeelte staan de cijfers van het KVGGO met betrekking tot hun ledenbestand. Het laatste gedeelte gaat over de arbeidsmarkt en het beroepsonderwijs. Deze cijfers zijn deels afkomstig van het UWV en deels van recente GOC enquêtes onder grafische bedrijven. De cijfers over het beroepsonderwijs zijn gebaseerd op DUO-bestanden over het reguliere mbo-onderwijs. De informatie in deze uitgave laat zien dat de impact van de coronacrisis groot is, maar dat er ook sprake is van een lange termijn krimp van omzet en werkgelegenheid. De branche wordt echter wel veel zwaarder getroffen door de coronamaatregelen dan bijvoorbeeld de gehele industrie. Dit vertaalt zich in een sterke omzetsdaling, maar het aantal faillissementen en ontslagen is daarentegen nog beperkt. Ondanks de krimp in werkgelegenheid hebben bedrijven steeds meer moeite om vacatures vervuld te krijgen. Dit wordt veroorzaakt door de toenemende uitstroom van oudere grafische vakmensen. Ronduit zorgelijk is de ontwikkeling in het grafische beroepsonderwijs voor drukkers en nabewerkers. Deze beroepsopleiding is bijna verdwenen en het ziet er ook niet naar uit dat dit de komende jaren zal verbeteren. Een toenemend aantal bedrijven heeft dan ook problemen met het vinden van gekwalificeerde vakmensen. Daarom heeft GOC eigen BBL-opleidingen ontwikkeld.

Alle gegevens zijn met de meeste zorgvuldigheid verzameld waarbij de bron steeds wordt vermeld. De cijfers die worden gegeven, zijn de meest actuele die beschikbaar waren op het moment van publicatie.

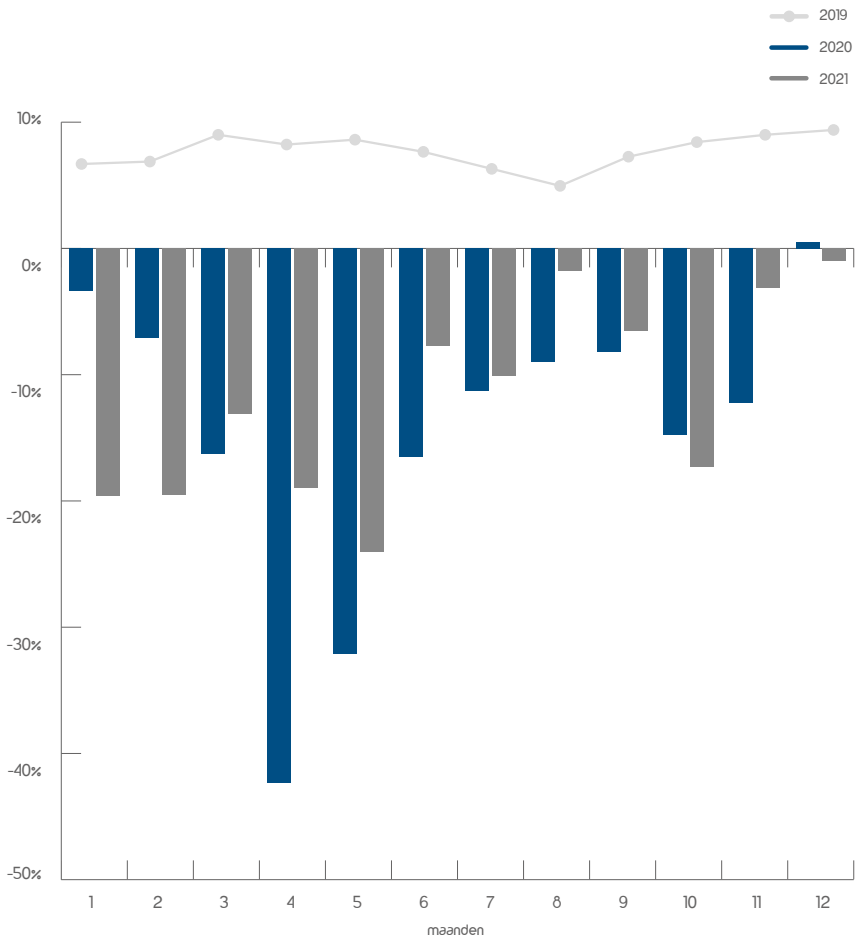
Jos Teunen

Corona- crisis

Omzetontwikkeling

De omzet in de grafmediabranche is door de coronacrisis sterk afgenomen. Dit is te zien indien het jaar 2019 wordt vergeleken met de coronajaren 2020 en 2021. De lijn toont de maandelijkse omzetbijdrage in procenten van 2019. De staven tonen de maandelijkse afwijking in %-punten van de omzet in 2019. Duidelijk is te zien dat de grootste krimp in omzet heeft plaatsgevonden in de maanden april en mei van 2020, de eerste lockdown periode. Daarna herstelt de omzet behoorlijk, maar nog niet volledig. Ook in 2021 blijft de omzet lager dan in 2019.

Bron: CBS, bewerking GOC

Faillissementen

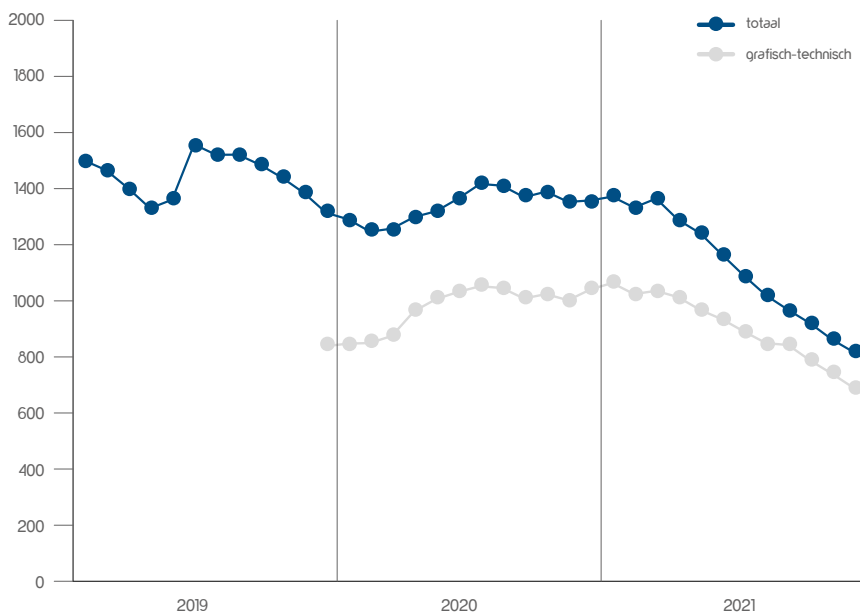
Het aantal faillissementen ten gevolge van het omzetverlies door de coronacrisis is in 2020 tussen maart en mei wel gestegen, maar over het gehele jaar niet. In 2021 is het aantal faillissementen zelfs zeer laag. Onder de eenmanszaken (voornamelijk zzp'ers) waren er in 2019, 2020 en 2021 zelfs geen faillissementen.

	2019	2020	2021
januari	0	2	2
februari	0	0	0
maart	0	4	0
april	5	3	1
mei	1	4	1
juni	2	1	0
juli	3	2	0
augustus	2	0	0
september	2	2	0
oktober	0	1	0
november	1	0	0
december	2	0	0
TOTAAL	16	19	4
TOTAAL EENMANZAKEN	0	0	0

Bron: CBS, bewerking GOC

Ontslagwerkloosheid

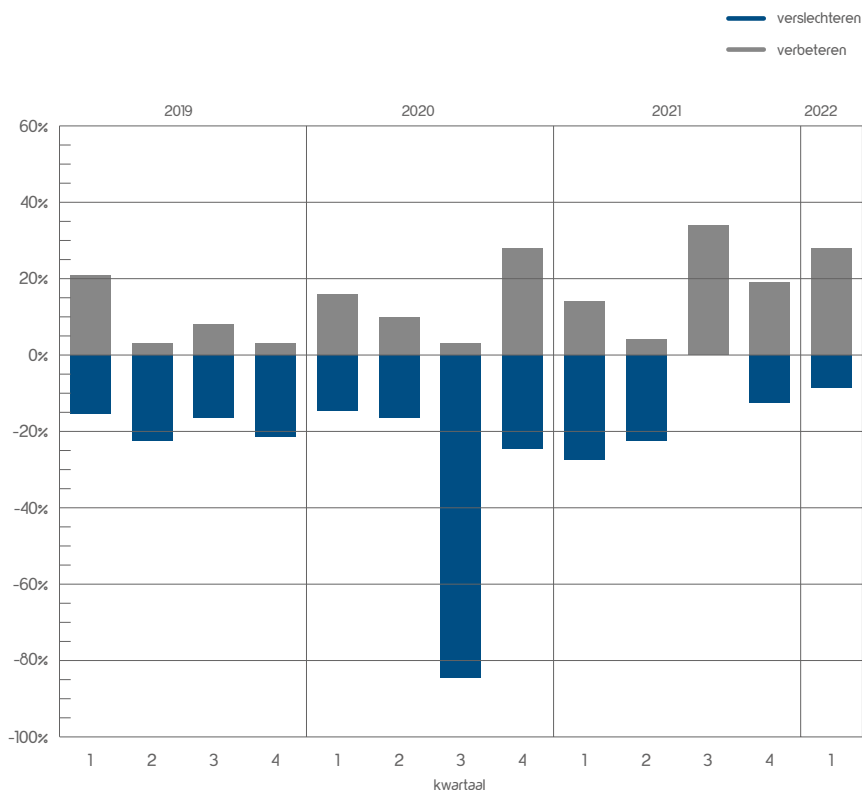
Door de coronacrisis is de daling van de ontslagwerkloosheid in de grafimediabranche in maart 2020 weer omgeslagen in een stijging, maar vanaf augustus 2020 zet de daling opnieuw in. De grafiek laat over 2021 een voortgaande sterke daling van de ontslagwerkloosheid zien.

Bron: UWV, bewerking GOC

Verwachting over ontwikkeling economisch klimaat

Door de lock down in het tweede kwartaal van 2020 krijgt een groot deel van de grafische ondernemers een negatieve verwachting over de ontwikkeling van het economisch klimaat in het derde kwartaal. Daarna verbeteren de verwachtingen pas in de loop van 2021. Eind 2021 verwachten weer meer ondernemers een verbetering van het economisch klimaat in het eerste kwartaal van 2022.

Bron: CBS Conjunctuurenquête

Branche in cijfers

Ontwikkeling aantal bedrijven

Het totaal aantal bedrijven loopt in de afgelopen twaalf jaar met 28% terug. Het sterkst is de teruggang bij de grotere bedrijven, waarvan het aantal gehalveerd is. Het aantal kleine bedrijven (2-9wp) is met ruim een derde teruggelopen. Het aantal eenmanszaken is tot 2018 nog behoorlijk stabiel gebleven maar loopt nu ook terug. Door krimp in het aantal medewerkers neemt tevens de gemiddeld bedrijfsgrootte in de branche af.

Aantal bedrijven in het eerste kwartaal

Jaar	Totaal	Eenmanszaak 1 wp	Kleinbedrijf 2-9 wp	Middenbedrijf		Grootbedrijf 100+ wp
				10-49 wp	50-99 wp	
2010	3.835	1.740	1.505	490	65	40
2011	3.715	1.650	1.500	485	50	30
2012	3.730	1.740	1.475	430	50	30
2013	3.595	1.750	1.370	390	55	30
2014	3.485	1.765	1.280	370	40	30
2015	3.320	1.715	1.200	345	35	20
2016	3.235	1.705	1.135	315	40	20
2017	3.195	1.735	1.090	295	40	20
2018	3.075	1.710	1.025	285	40	15
2019	2.965	1.690	960	265	35	15
2020	2.885	1.570	995	265	35	15
2021	2.755	1.510	950	245	30	15
2022	2.755	1.540	945	230	25	20

Bron: CBS

Aantal vestigingen per provincie

Een bedrijf kan meerdere vestigingen hebben. Daarom worden bij uitsplitsing naar provincie niet de bedrijven maar de vestigingen als uitgangspunt genomen.

Aantal vestigingen in het eerste kwartaal

Provincie	Aantal vestigingen		Aandeel
	2020	2021	2021
Groningen	95	90	3,0%
Friesland	110	105	3,5%
Drenthe	75	75	2,5%
Overijssel	240	230	7,8%
Flevoland	65	60	2,0%
Gelderland	380	375	12,7%
Utrecht	255	240	8,1%
Noord-Holland	580	525	17,7%
Zuid-Holland	570	550	18,6%
Zeeland	70	65	2,2%
Noord-Brabant	490	470	15,9%
Limburg	185	175	5,9%
TOTAAL	3.155	2.960	100%

Bron: CBS

Oprichtingen, fusies, opheffingen en faillissementen

Bij oprichtingen en opheffingen van bedrijven gaat het voornamelijk om zzp'ers. Bij fusies, overnames en uitgesproken faillissementen gaat het voornamelijk om bedrijven met personeel. Het aantal uitgesproken faillissementen loopt vanaf 2018 sterk terug.

Jaar	Oprichtingen		Fusies en overnames		Opheffingen		Faillissementen	
	zzp	bedrijven	zzp	bedrijven	zzp	bedrijven	zzp	bedrijven
2010	150	40	5	45	170	85	5	134
2011	150	60	5	35	160	85	4	129
2012	135	45	5	35	140	95	5	97
2013	110	30	0	30	160	100	6	88
2014	95	25	5	30	155	65	5	71
2015	115	25	5	25	125	75	3	58
2016	80	25	10	35	140	60	1	26
2017	100	20	0	15	110	55	3	34
2018	75	25	5	20	130	55	1	20
2019	90	10	5	20	125	45	0	18
2020	90	10	0	20	180	40	0	19
2021*	95	25	10	20	80	25	0	4

Bron: CBS

* Voorlopige cijfers

Bedrijven naar hoofdactiviteit

Drukkerijen zijn bijna allemaal (90%) allround grafische bedrijven die zelf alle productiefasen kunnen uitvoeren. Alleen gespecialiseerd werk besteden zij uit aan prepress- en nabewerkingsbedrijven, die een veel groter scala aan grafische technieken in huis hebben.

Hoofdactiviteit	1 wp	2-9 wp	10-19 wp	20-49 wp	50-99 wp	100+ wp	Totaal	Aandeel
2020 1e kwartaal								
drukkerijen	920	790	130	85	30	15	1.980	68,5%
prepress en premedia	290	85	10	5	5	0	395	13,7%
grafische nabewerking	365	115	20	10	0	0	515	17,8%
2022 1e kwartaal								
drukkerijen	925	755	110	70	25	15	1.900	69,5%
prepress en premedia	260	75	10	10	0	0	355	13,0%
grafische nabewerking	350	100	20	10	0	0	480	17,6%

Bron: CBS

Noot: Van een aantal bedrijven is de grootteklasse niet bekend waardoor de totalen niet precies overeen komen met de optelling van de aantallen binnen de grootteklassen.

Producenten prijsindex (PPI)

grafische producten

De prijzen die ondernemers in de grafmediabranche op de Nederlandse markt kunnen vragen zijn sterk teruggelopen, stijgen in 2018 en 2019 weer maar dalen vanaf 2020 opnieuw. Vooral prepressbedrijven hebben in 2019 hun prijzen kunnen verhogen maar vallen eveneens weer terug naar een lager prijsniveau. Alleen de nabewerkingsbedrijven hebben in 2021 hun prijzen kunnen verhogen. De inkooprijzen voor papier en karton zijn in 2021 sterk gestegen. Bedrijven kunnen de toename van hun inkoopkosten doorberekenen in hun verkoopprijzen of opvangen door efficiënter te produceren.

Jaar	Drukwerk en diensten				Papier en karton	Drukinkt
	totaal	prepress	drukken	afwerken		
2012	105,1	.	103,5	101,2	91,3	.
2013	101,7	.	100,1	98,9	93,6	.
2014	101,2	100,7	99,5	98,8	97,1	.
2015	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
2016	95,5	100,1	99,7	101,0	98,4	99
2017	93,6	.	100,0	99,1	104,1	94,8
2018	95,8	101,2	102,7	101,0	111,2	92,4
2019	97,7	108,3	103,6	101,8	105,7	93,0
2020	96,1	111,1	101,1	101,2	103,4	.
2021*	95,8	111,8	100,8	104,6	127,6	92,5

Bron: CBS

* Voorlopige cijfers over de maanden januari t/m november 2021

Omzetontwikkeling

De omzet van drukwerk voor de binnenlandse markt in Nederland loopt steeds verder terug. De omzet die naar het buitenland geëxporteerd wordt, is gegroeid ten opzichte van de crisisjaren 2008-2015. Ten opzichte van het piekjaar 2016 loopt deze wel terug. Alles bijeen genomen blijft de totale omzet aan drukwerk nog steeds teruglopen.

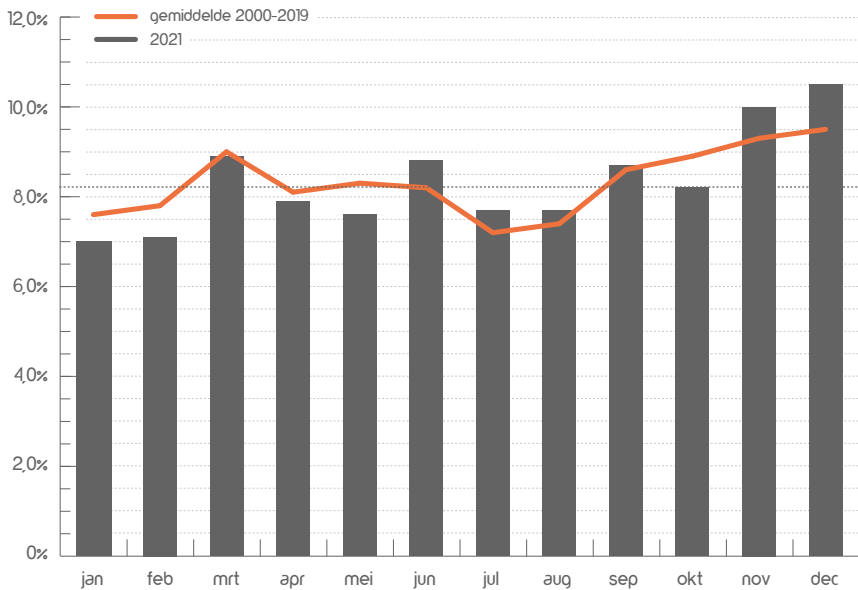
Jaar	Totale omzet	Omzet binnenland	Omzet buitenland	Netto omzet (x 1.000)
	index	index	index	euro
2010	132,8	152,9	87,1	€ 4.636.000
2011	130,4	146,4	93,9	€ 4.529.000
2012	116,6	125,3	96,9	€ 4.170.000
2013	114,9	120,8	101,6	€ 3.931.000
2014	106,8	109,7	100,1	€ 3.744.000
2015	100,0	100,0	100,0	€ 3.470.000
2016	107,2	98,8	126,6	€ 3.724.000
2017	100,1	92,1	118,7	€ 3.530.000
2018	97,5	90,1	114,4	€ 3.402.123
2019	94,6	85,7	115,2	€ 3.282.620
2020	80,2	74,6	93,2	€ 2.782.940
2021*	82,8	74,3	102,1	€ 2.873.160

Bron: CBS

* Voorlopige cijfers

Gemiddelde maandelijkse bijdrage aan de jaaronzet

Indien iedere maand een gelijke bijdrage zou leveren aan de jaaronzet dan zou dit neerkomen op $100\%/12 = 8,33\%$. De stippellijn in de grafiek geeft dit aan. De lijn in de grafiek toont het gemiddelde patroon over de jaren 2000 t/m 2019. Het patroon van 2021 wordt hiermee vergeleken. Daaruit blijkt dat het begin van 2021 nog een té lage omzet bijdraagt, maar dat de maanden november en december zelfs bovengemiddeld bijdragen.

Bron: Index maandomzet CBS; berekening GOC

Bedrijfsfinanciën

De netto-omzet (excl. btw) in de graficmediabranche is in 2019 afgerond 3.052.000.000 euro (3,052 miljard), alle andere kengetallen zijn uitgedrukt in een verhouding tot de netto omzet, de totale bedrijfskosten of -inkomsten. De bruto marge is de ruimte voor het bedrijf om alle kosten op te vangen en iets aan de verkoop te verdienen. De loonkosten maken binnen de grafische bedrijven een belangrijk onderdeel uit van deze bedrijfskosten. Het bedrijfsresultaat heeft door de economische crisis vanaf 2008 sterk onder druk gestaan, maar is sinds 2016 weer verbeterd. Een deel van het bedrijfsresultaat verlaat het bedrijf als vergoeding voor (bank)leningen. Over de overblijvende winst moet nog belasting betaald worden (bruto winstmarge) afhankelijk van de rechtsvorm van het bedrijf.

Jaar	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
	financiële gegevens									
netto omzet (x miljoen euro)	4.636	4.529	4.170	3.931	3.744	3.470	3.467	3.273	3.152	3052
bruto marge/ netto omzet	57,9%	59,9%	60,7%	59,2%	59,2%	58,4%	56,3%	59,0%	59,8%	55,3%
loonkosten/ bedrijfskosten	22,0%	22,3%	22,3%	22,4%	22,0%	22,5%	21,4%	22,2%	21,7%	29,5%
bedrijfsresultaat/ bedrijfsinkomsten	4,5%	4,0%	3,1%	4,4%	4,6%	5,4%	7,5%	7,8%	6,3%	7,3%
bruto winstmarge/ bedrijfsinkomsten	3,7%	3,0%	1,5%	3,5%	4,6%	4,2%	7,2%	7,0%	7,4%	7,3%

Bron: CBS

Import- en exportwaarde drukwerk

De waarde van drukwerk dat wordt ingevoerd (import) en uitgevoerd (export) is opgesplitst naar het deel dat binnen de Europese gemeenschap wordt verhandeld en daarbuiten. Bij de export wordt nog een extra onderverdeling gemaakt naar het deel dat in Nederland geproduceerd is (NL-made) en het deel dat als transitohandel slechts wordt doorgevoerd. De import en export van drukwerk vindt vooral binnen de Europese Unie plaats. De handelsbalans is overwegend positief.

Jaar	Import (x 1.000 euro)			Export (x 1.000 euro)			
	binnen EU	buiten EU	totaal	binnen EU		buiten EU NL-made	totaal
				NL-made	transit		
2010	680.319	209.955	890.274	741.507	406.337	108.163	1.256.007
2011	684.195	224.873	909.068	707.755	433.786	98.694	1.240.235
2012	689.230	226.536	915.766	730.411	391.572	117.744	1.239.727
2013	660.686	208.411	869.097	734.033	334.428	126.836	1.195.297
2014	551.825	189.398	741.223	739.505	291.883	151.704	1.183.092
2015	695.373	183.632	879.005	740.818	249.580	164.494	1.154.892
2016	697.427	194.530	891.957	714.691	344.111	163.636	1.222.438
2017	711.358	203.436	914.794	862.546	307.801	175.754	1.346.101
2018	750.980	188.378	939.358	750.165	321.499	179.728	1.251.393
2019	784.206	181.735	965.940	1.070.029	385.793	167.429	1.623.253
2020	557.362	236.674	794.035	984.508	295.737	236.899	1.517.146
2021*	616.061	285.353	901.412	985.479	328.493	241.360	1.555.330

* Voorlopige cijfers

Cijfers kunnen afwijken van eerdere publicaties door herberekening van het CBS.

Bron: CBS

Import en export naar soort product

Boeken vormen zowel voor de export als de import het belangrijkste handelsproduct. Daar waar kranten en tijdschriften nog steeds in oplagen teruglopen, is de verkoop van fysieke boeken de afgelopen jaren gestegen. Dit geldt zowel voor de binnenlandse markt als voor de export van boeken. Omdat de transitohandel niet per product bekend is, kan de handelsbalans ook niet per product worden berekend.

Soort product	Import 2021 jan.-aug.		Export 2021 jan.-aug.	
	(x1.000 euro)	aandeel	(x1.000 euro)	aandeel
boeken	256.062	44,3%	469.454	49,5%
drukwerk overig	79.732	13,8%	168.158	17,7%
prentbriefkaarten	15.778	2,7%	108.648	11,4%
redamedrukwerk	59.156	10,2%	93.717	9,9%
prenten, gravures, foto's	24.328	4,2%	21.223	2,2%
couranten en tijdschriften	42.286	7,3%	18.308	1,9%
gezegeld papier, cheques	3.353	0,6%	14.436	1,5%
handelscatalogi	46.925	8,1%	13.349	1,4%
gedrukte muziek	5.070	0,9%	12.532	1,3%
prentalbums/ -boeken	25.074	4,3%	8.257	0,9%
bouwplannen en -tekeningen	685	0,1%	7.213	0,8%
kalenders	3.394	0,6%	5.892	0,6%
decalcomanieën	9.619	1,7%	4.160	0,4%
cartografie	6.564	1,1%	3.819	0,4%
TOTAAL	578.026	100%	949.166	100%

Bron: CBS

Belangrijkste import- en exportlanden drukwerk

België, Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk zijn voor de export van drukwerk de belangrijkste handelslanden van Nederland. Samen nemen zij 77% van de export voor hun rekening. Voor de import zijn Duitsland, België, het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten en China belangrijke landen die samen 71% van de invoer aan drukwerk verzorgen.

Landen	Import (x1.000 euro)		Export (x1.000 euro)	
	2020	aandeel	2020	aandeel
België	175.935	22,2%	666.600	43,9%
Duitsland	187.250	23,6%	235.036	15,5%
Frankrijk	24.796	3,1%	147.361	9,7%
Verenigd Koninkrijk	69.862	8,8%	122.118	8,0%
Denemarken	7.561	1,0%	31.984	2,1%
Zweden	5.151	0,6%	30.850	2,0%
Italië	12.901	1,6%	27.639	1,8%
Spanje	7.888	1,0%	26.975	1,8%
Zwitserland	2.019	0,3%	26.539	1,7%
Oostenrijk	6.245	0,8%	17.337	1,1%
Verenigde Staten	66.597	8,4%	17.125	1,1%
Noorwegen	599	0,1%	16.088	1,1%
Polen	34.240	4,3%	14.384	0,9%
Finland	2.789	0,4%	8.733	0,6%
Tsjechië	10.880	1,4%	8.413	0,6%
China	62.734	7,9%	5.222	0,3%
Hongarije	11.172	1,4%	4.284	0,3%
TOTAAL 17 LANDEN	688.619	86,7%	1.406.688	92,7%
TOTAAL WERELD	794.035	100%	1.517.146	100%

Bron: CBS

Ziekteverzuim papierindustrie en grafmediabranche

Het totale ziekteverzuim binnen de papierindustrie en de grafmediabranche is tijdens de economische crisis gedaald, maar loopt nu weer op. Dat is een normaal verschijnsel, maar binnen de branche is de stijging groter dan landelijk of in de industrie. De sterke stijging in 2020 wordt veroorzaakt door de corona-uitbraak. De landelijke cijfers zijn ook uitgesplitst naar de grootteklasse van het bedrijf. Het verschil tussen grote en kleine bedrijven is fors. Het ziekteverzuim bij het kleinbedrijf (<10 wp) is erg laag. Het is aannemelijk dat deze verschillen ook optreden binnen de grafmediabranche, maar daarvan zijn geen cijfers beschikbaar.

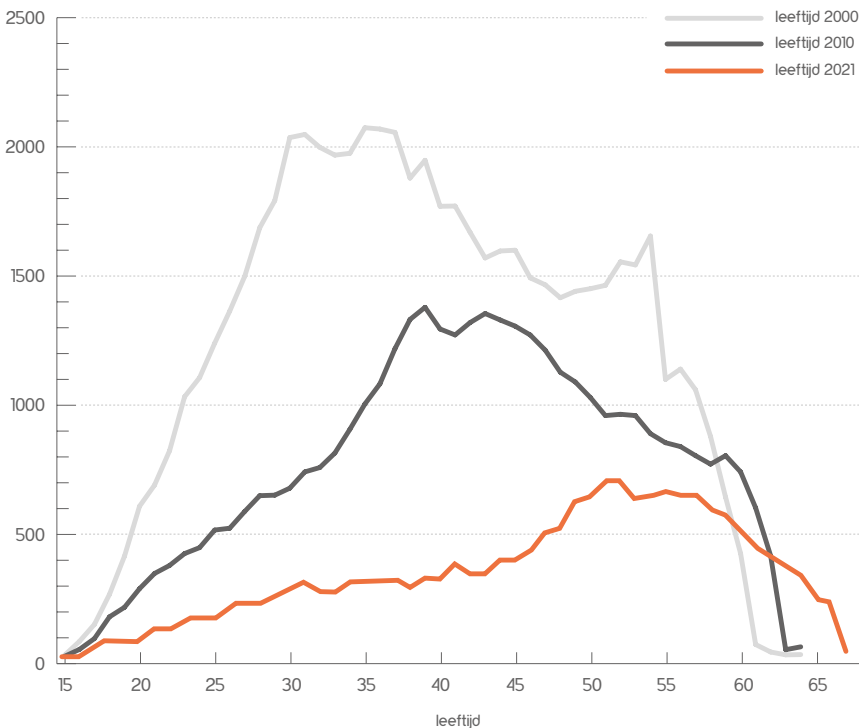
Jaar	NL-totaal	Industrie	Papier & grafisch	Bedrijfsgrootte		
				<10 wp	10-100 wp	100+ wp
2010	4,2	5,1	4,1	1,9	3,6	5,0
2011	4,2	5,2	4,2	1,9	3,6	5,0
2012	4,0	5,0	4,2	1,8	3,4	4,8
2013	3,9	4,9	3,9	1,6	3,4	4,7
2014	3,8	4,8	3,7	1,6	3,3	4,6
2015	3,9	4,8	3,8	1,6	3,3	4,7
2016	3,9	4,8	3,9	1,6	3,3	4,7
2017	4,0	5,0	4,4	1,6	3,4	4,8
2018	4,3	5,4	5,0	1,5	3,6	5,2
2019	4,4	5,4	5,2	1,7	3,8	5,2
2020	4,7	6,0	5,8	2,8	4,4	5,4
2021*	4,7	5,7	5,3	3,1	4,3	5,3

Bron: CBS

* Voorlopige cijfers

Vergrijzing binnen de branche

In de grafiek wordt de leeftijdsopbouw van werknemers in de graficmediabranche in 2000, 2010 en 2021 met elkaar vergeleken. Duidelijk is te zien dat het totaal aantal werknemers in volume afneemt doordat de grafieklijn platter wordt. De instroom van jongeren is sterk afgenomen en het hoogste volume verschuift naar een oudere leeftijd. Daardoor neemt de gemiddelde leeftijd verder toe. In 2000 was deze 39,2 jaar, in 2010 42,3 jaar en in 2021 was deze al opgeschoven naar 46,8 jaar.

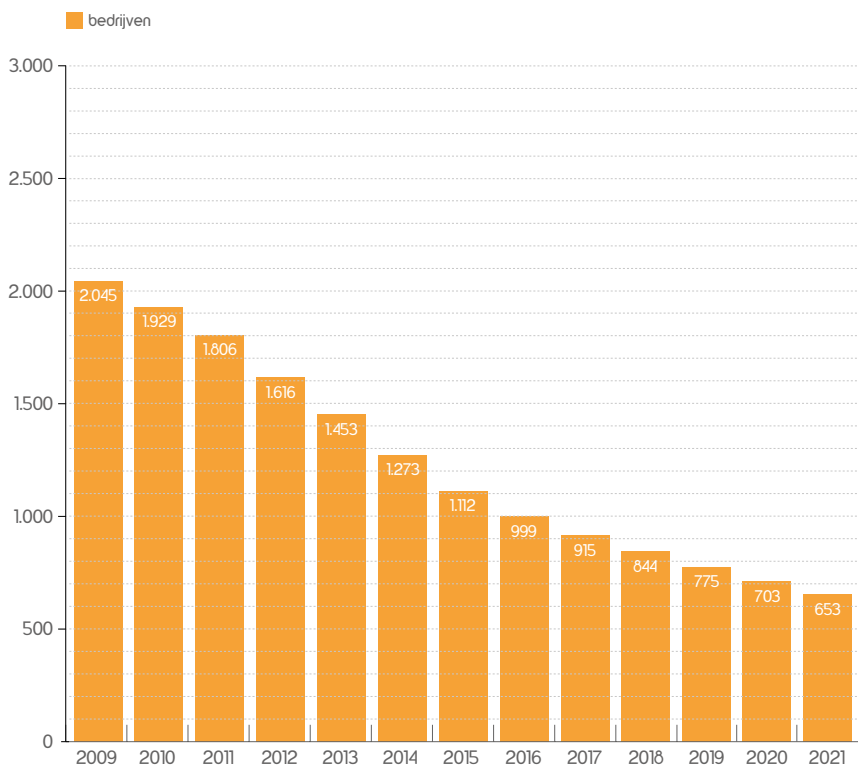
Bron: ASF, bewerking GOC

KVGO ledenbedrijven in cijfers

KVGO ledenbedrijven

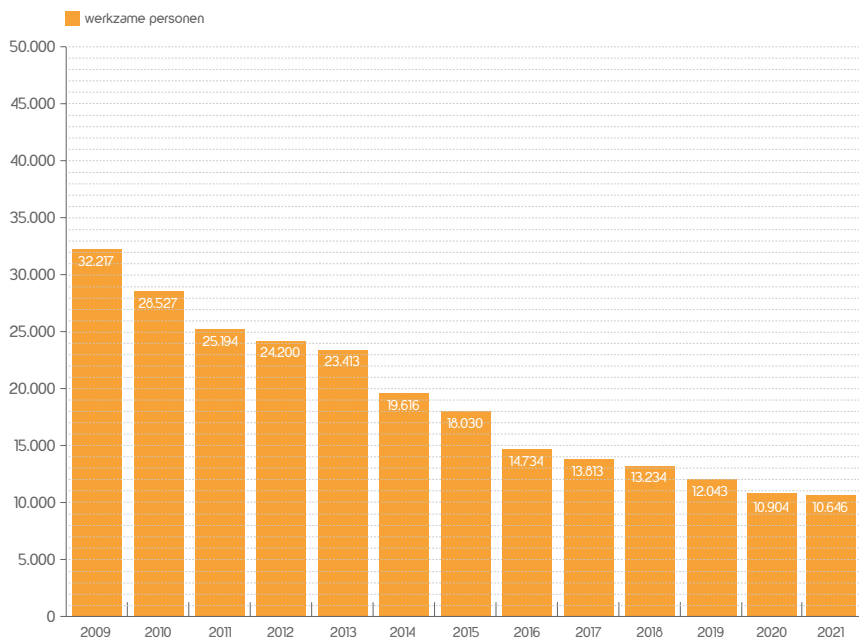
Het aantal ledenbedrijven van de werkgeversorganisatie KVGO, stand 1 januari.

Bron: KVGO

Werkzame personen bij KVGGO ledenbedrijven

Het aantal werkzame personen bij KVGGO ledenbedrijven, stand 1 januari.

Bron: KVGGO

KVGO ledenbedrijven naar provincie

Het aantal ledenbedrijven en hun werkzame personen van de werkgeversorganisatie KVGO, stand 1 januari.

Provincie	Bedrijven		Werkzame personen	
	2020	2021	2020	2021
Groningen	24	21	341	336
Friesland	25	24	346	342
Drenthe	17	16	234	223
Overijssel	54	46	1.079	1.013
Gelderland	101	93	1.507	1.490
Flevoland	18	15	326	300
Utrecht	59	52	914	855
Noord-Holland	116	105	1.969	1.903
Zuid-Holland	118	113	1.225	1.156
Zeeland	13	12	87	74
Noord-Brabant	118	116	2.518	2.534
Limburg	40	40	358	420
TOTAAL	703	653	10.904	10.646

Bron: KVGO

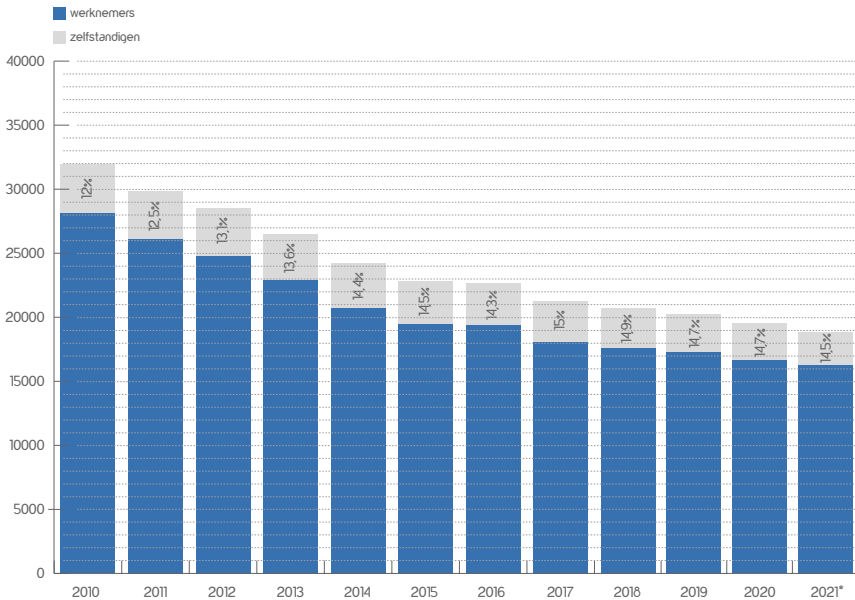
Arbeidsmarkt in cijfers

Ontwikkeling werkgelegenheid

De totale werkgelegenheid in de graficmediabranche loopt al vele jaren sterk terug, vooral onder werknemers. Het aantal zelfstandigen bestaat uit zzp'ers en uit ondernemers van bedrijven met personeel in dienst. Hun aantal loopt ook terug, maar wel langzamer. Daardoor neemt op de lange termijn het aandeel van zelfstandigen in de totale werkgelegenheid toe.

Stand per 1 januari

Bron: CBS

* Voorlopige cijfers

Dienstverbanden naar mannen, vrouwen en leeftijden

De grafmediabranche kenmerkt zich grotendeels door een technisch industriële activiteit waar meer mannen werken dan vrouwen. Vooral in de druktechniek is dit het geval. Vrouwen zijn wel beter vertegenwoordigd in de creatieve voorbereiding en in de afwerking van grafische producten. De grafische werkgelegenheid is ook meer vergrijsd dan het geval is in de gehele werkende beroepsbevolking. Een belangrijke oorzaak daarvan is de voortdurende terugloop van werkgelegenheid waardoor er weinig jongeren binnenkomen. Ook is de pensioenleeftijd een stuk hoger geworden dan vroeger het geval was.

	Grafmediabranche	Nederland
geslacht	dienstverbanden per 1 januari 2021	
mannen	69,7%	51,0%
vrouwen	30,3%	49,0%
leeftijdsklasse	dienstverbanden per 1 januari 2021	
<25 jaar	7,7%	17,5%
25-34 jaar	16,5%	22,7%
35-44 jaar	18,6%	19,4%
45-54 jaar	31,0%	21,3%
>54 jaar	26,1%	19,1%
TOTAAL	100%	100%

Bron: UWV - SV naar sectoren 2020

Ontwikkeling grafische werkloosheid

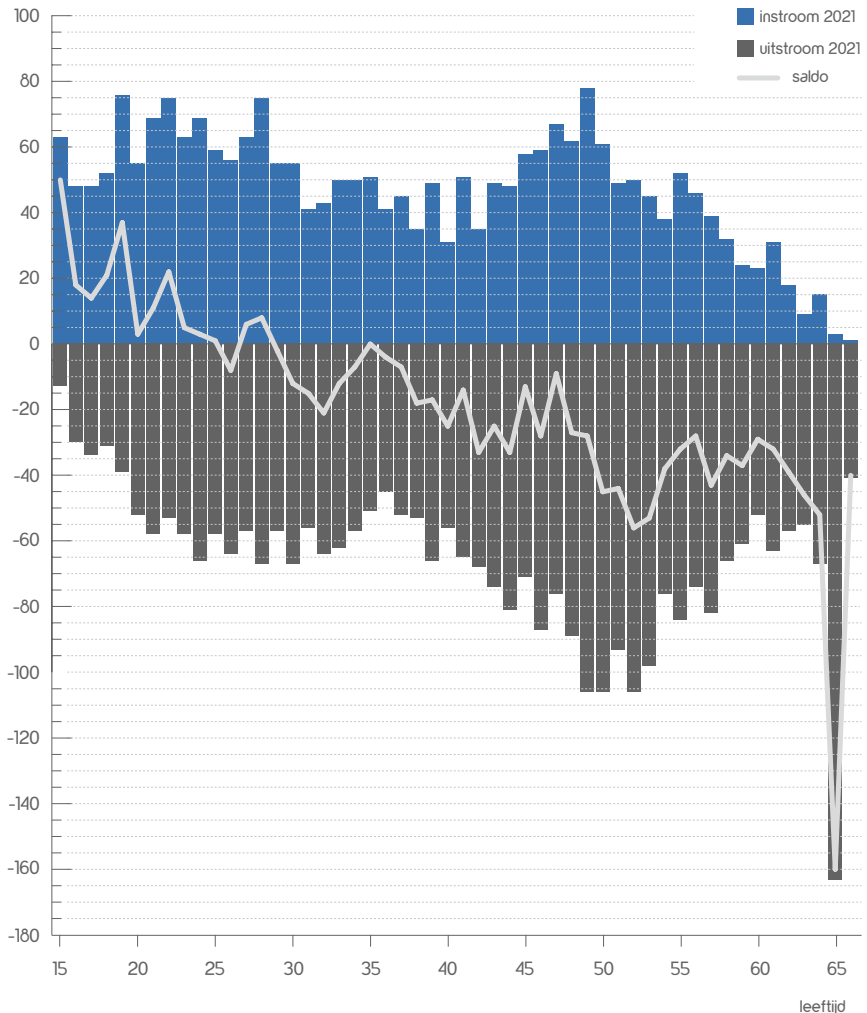
Het aantal lopende ww-uitkeringen is in 2019 sterk teruggelopen maar neemt in 2020 weer toe. Door de gunstige economische ontwikkeling in geheel Nederland komen werkloze grafici weer makkelijker (elders) aan het werk. Gelijktijdig is het aantal ontslagen in de branche drastisch teruggelopen. Dit is te zien in de verhouding tussen het aantal in- en uitstromers in de ww. Het hoge percentage werkloosheid is in 2019 dan ook verder teruggelopen van 7,2% naar 6,5%. Dit is nog wel bijna tweemaal zo hoog als gemiddeld in Nederland. Door de coronacrisis neemt in 2020 de werkloosheid weer toe.

WW-uitkeringen 2020				
	lopende	instroom	uitstroom	ww-%
2010	4.233	4.472	4.276	13,6%
2011	3.528	2.994	3.699	12,0%
2012	3.616	3.213	3.125	13,4%
2013	3.864	3.532	3.285	14,1%
2014	3.993	3.652	3.522	17,3%
2015	3.433	2.784	3.443	15,5%
2016	2.823	1.997	2.611	12,9%
2017	2.131	1.658	2.350	9,9%
2018	1.497	1.204	1.837	7,2%
2019	1.314	1.461	1.644	6,6%
2020	1.358	1.458	1.440	7,1%

Bron: UWV - SV naar sectoren 2020

In- en uitstroom werknemers naar leeftijd

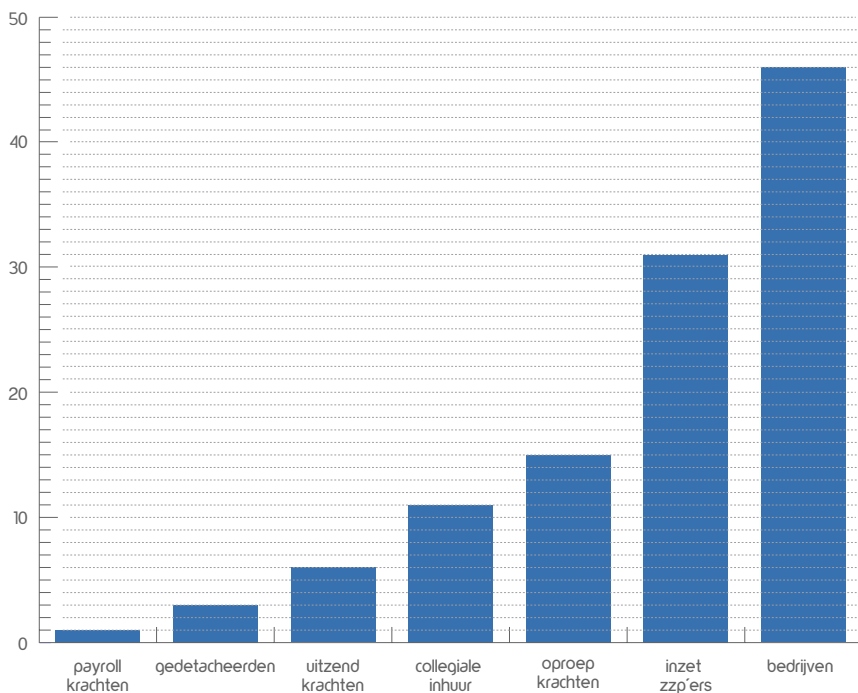
De in- en uitstroom van werknemers in de grafmediabranche vindt plaats in alle leeftijdsgroepen. Het saldo daarvan is echter positief bij jongeren tot ongeveer 30 en wordt daarna negatief. In 2020 stroomde 13,3% van de totale werkgelegenheid in en 18,5% uit. Dit betekent dat de branche een behoorlijk personeelsverloop had, maar ook met 5,2% verder krimpt.

Bron: Data van ASF, bewerking door GOC

Inzet van flexibel personeel

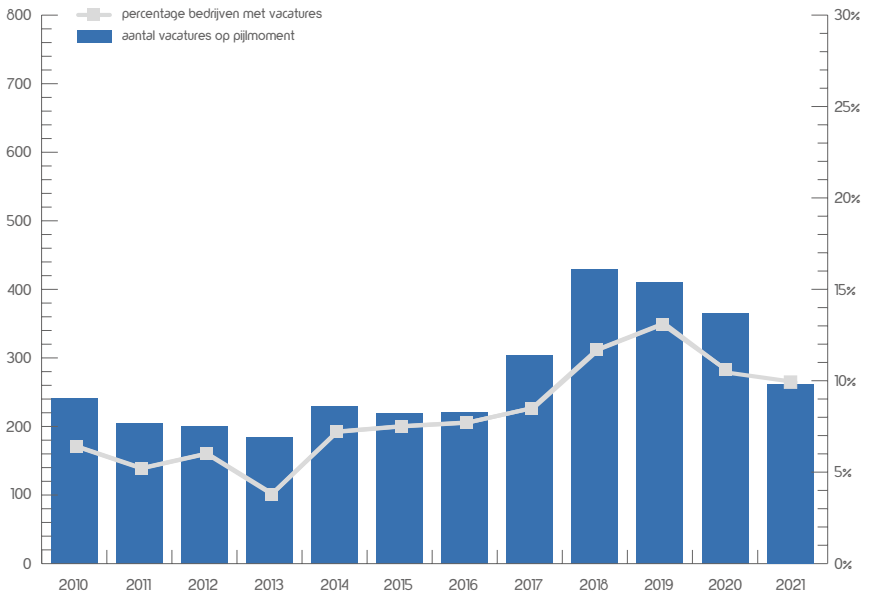
In de grafmediabranche maakt 46% van de bedrijven gebruik van flexpersoneel. Ruim 30% van de bedrijven maakt gebruik van de inzet van zzp'ers, en 15% van de bedrijven maakt gebruik van oproepkrachten.

Bron: GOC Vacatureonderzoek

Ontwikkeling vraag naar personeel

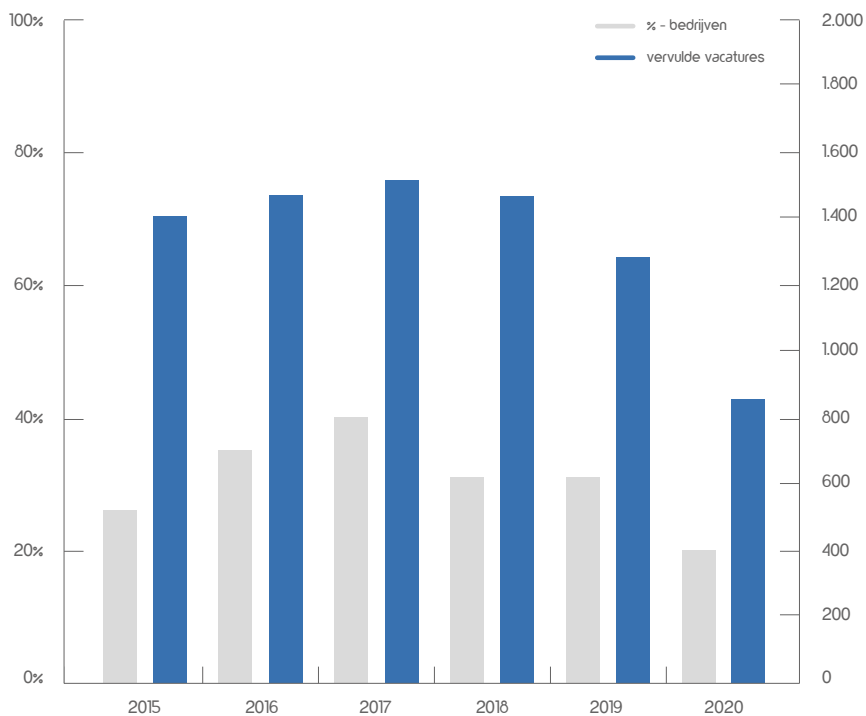
Het percentage bedrijven dat op het peilmoment in januari vacatures had openstaan groeit de laatste jaren, maar was in 2020 en 2021 door de coronacrisis toch teruggelopen. Het totaal aantal openstaande vacatures op het peilmoment is begin 2020 en 2021 ook minder dan in de jaren daarvoor. De groei van de afgelopen jaren is grotendeels het gevolg van de toegenomen vervangingsvraag die volgt op een vergrijzing van het personeelsbestand en eerdere personeelsreducties tijdens de crisisjaren 2008-2016. Over geheel 2020 heeft 20% van de bedrijven een of meerdere vacatures vervuld. In totaal werden daarbij 853 mensen in dienst genomen.

Bron: GOC Vacatureonderzoek

Totaal aantal vervulde vacatures in een jaar

In 2017 had 40% van de bedrijven een of meerdere vacatures vervuld, in 2020 was dit slechts 20%. Ook het aantal vervulde vacatures was in 2020 bijna de helft kleiner dan in 2017.

Bron: GOC Vacatureonderzoek

Kanalen van personeelswerving

Bij de werving zetten bedrijven vaak meerdere kanalen in om naar personeel te zoeken. In 2020 was dat gemiddeld 1,3 wervingskanaal. Grote bedrijven zetten meer verschillende kanalen in dan kleine bedrijven. Kleine bedrijven maken vaak gebruik van hun eigen relatiernetwerk om naar nieuwe medewerkers te zoeken. We laten daarnaast ook zien via welk kanaal de aangenomen medewerker werd binnengehaald. Werven via relaties is in 2020 weer het meest ingezette kanaal, en via relaties zijn ook de meeste vacatures vervuld.

Wervingskanaal	Ingezet bij werving	Succesvolle aanname
via relaties	26,5%	27,3%
sociale media	24,8%	14,6%
vacature sites	19,1%	16,0%
eigen website	12,8%	1,5%
via eigen personeel	12,1%	11,1%
uitzendbureau	10,6%	10,4%
UWV	4,5%	4,7%
advertentie in (dag)bladen	3,7%	2,3%
school, stagiaire	3,0%	3,4%
anders	3,0%	2,6%
onder eigen personeel	2,3%	1,5%
werving- selectiebureau	2,0%	1,2%
open/spontane sollicitatie	1,9%	2,2%
detacheringbureau	1,0%	1,2%
GEMIDDELD AANTAL KANALEN	1,3	100%

Bron: GOC Vacatureonderzoek

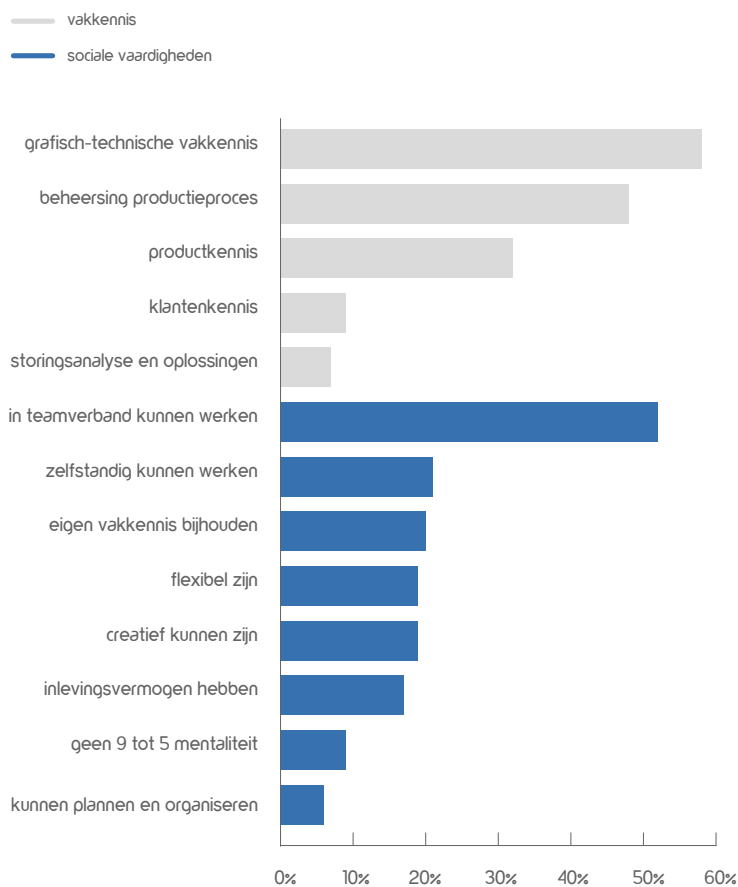
Vacatures en krimp 1e kwartaal 2021

Vacatures 1e kwartaal 2021			
functie	openstaand	moeilijk vervulbaar	krimp in formatie
grafisch vormgever	33	14	35
dtp'er	39	10	61
drukformvervaardiger	0		8
drukker	40	19	151
zeefdrukker	0		2
printoperator	6	5	2
snijder	5	5	5
vouwer/vouwplakker	9	4	5
binder	0		18
stanser	6	6	
medewerker nabewerking	5		4
multimedia ontwerper	2	2	
webdesigner	5	2	2
webmaster	6	5	
systeembeheerder	0		
content beheerder	5	2	
order-/productiebegeleider	22	2	6
accountmanager	8	2	6
verkoopmedewerker binnendienst	1		28
projectleider	3	2	4
staf / administratief	3		27
management	0		
overig niet gespecificeerd	64		
TOTAAL	262	80	364

Bron: GOC Vacatureonderzoek

Gevraagde vakkennis en sociale vaardigheden

Grafisch-technische vakkennis en beheersing van het productieproces zijn de meest gevraagde kennis en vaardigheden. Daarbij wordt het kunnen werken in teamverband als sociale vaardigheid eveneens vaak gevraagd.

Bron: GOC Vacatureonderzoek

Mbo-studenten studiejaar 2020-2021

Mbo school	Plaats	Vormgeven	Dtp	Print
vak scholen				
Grafisch Lyceum R'dam	Rotterdam	1.453	261	1
Grafisch Lyceum Utrecht	Utrecht	1.507	169	8
Mediacollege Amsterdam	Amsterdam	851	200	
SintLucas	Eindhoven	931	83	
CIBAP	Zwolle	751	67	
Nimeto	Utrecht			
roc's				
Alfa-college	Groningen	187		
Curio	Etten-Leur	251		
Deltion College	Zwolle	326		
Koning Willem I College	's Hertogenbosch	189		
Landstede	Zwolle	132	34	
MboRijnland	Leiden	161		
Noorderpoort	Groningen	287	3	
Rijn IJssel	Arnhem	253	139	
ROC A12	Ede Gld	200	36	
ROC Da Vinci College	Dordrecht	257	6	
ROC Friese Poort	Leeuwarden	292	61	
ROC Friesland College	Leeuwarden	216	13	
ROC Horizon College	Alkmaar	88		
ROC Midden Nederland	Utrecht	278	17	
ROC Nijmegen eo	Nijmegen	270		
ROC Nova College	Haarlem	116		
ROC van Amsterdam	Amsterdam	285	51	
ROC van Twente	Hengelo OV	409	74	
VISTA College	Maastricht	146		
Totaal overige 19 ROC's		705	17	
TOTAAL STUDENTEN		10.541	1.231	9
TOTAAL MBO-SCHOLEN	44	33	16	2

Mbo-studenten studiejaar 2020-2021

Mbo school	Redactie	Management*	ICT media	Sign
vakscholen				
Grafisch Lyceum R'dam	249	353	279	120
Grafisch Lyceum Utrecht		204	78	
Mediacollege Amsterdam	144	157	66	86
SintLucas		189		17
CIBAP	2			27
Nimeto	232			89
roc's				
Alfa-college			175	
Curio			224	82
Deltion College			170	103
Koning Willem I College	56		152	
Landstede	103	22	192	44
MboRijnland			303	
Noorderpoort			97	53
Rijn IJssel	111		119	119
ROC A12			79	
ROC Da Vinci College	46	5	169	
ROC Friese Poort	50		145	35
ROC Friesland College			158	
ROC Horizon College			232	85
ROC Midden Nederland	79	42	240	
ROC Nijmegen eo			85	
ROC Nova College		34	322	
ROC van Amsterdam	122	179	407	74
ROC van Twente	58		283	109
VISTA College			148	94
Totaal overige 19 ROC's	77	205	1.851	235
TOTAAL STUDENTEN	1.329	1.390	5.974	1.372
TOTAAL MBO-SCHOLEN	14	11	40	16

Bron: DUO Onderwijsdata (cijferdatum februari 2021)

* Management = orderbegeleiding

Ontwikkeling aantal mbo-studenten grafische - en media opleidingen

Opleiding	Studiejaar						
	niveau	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021
vormgever	4	10.914	11.148	11.271	10.834	10.668	10.541
dtp	2	330	370	317	391	303	401
	3	988	975	1.049	1.049	852	831
	totaal	1.318	1.345	1.366	1.440	1.155	1.232
print	2	49	47	23	24	10	9
	3	13	13	14	3	-	-
	4	6	-	-	-	-	-
	totaal	68	60	37	27	10	9
redactie	4	321	686	979	1.203	1.299	1.329
management	4	1.140	1.204	1.342	1.381	1.372	1.390
ict & media	4	7.847	5.860	3.329	924	586	5.974
sign	2	573	455	423	476	598	521
	3	224	316	369	314	364	357
	4	341	324	344	443	495	494
	totaal	1.138	1.095	1.136	1.233	1.457	1.372
TOTAAL	2	952	872	763	891	911	931
	3	1.225	1.304	1.432	1.366	1.216	1.188
	4	27.318	26.609	24.784	22.796	22.646	19.728
TOTAAL		29.495	28.785	26.979	25.053	24.773	21.847

Bron: DUO Onderwijsdata (pijldatum februari 2021)

Colofon

Opdrachtgever:

A&O Fonds Grafimediabranche
Boeingavenue 209, 1119 PD Schiphol-Rijk
www.aenofondsgrafimedia.nl

Uitvoering en uitgave:

GOC
Postbus 347, 3900 AH Veenendaal
(0318) 53 91 11
www.goc.nl

advies, training & onderzoek
voor de creatieve sector

Auteur: Drs. Jos Teunen, GOC
Vormgeving: Okkerreclame, Veenendaal
Drukwerk: Opmeer Drukkerij bv, Den Haag

© GOC, december 2021

De informatie in deze publicatie is volledig gebaseerd op officiële bronnen als CBS, UWV, Grafische bedrijfsfondsen (Timeos) en GOC onderzoek onder grafische bedrijven. Bij alle cijfers zijn de bronnen vermeld. Alle informatie is met de grootste zorgvuldigheid verzameld, bewerkt en gepresenteerd. Overname van gegevens uit deze publicatie is toegestaan onder vermelding van 'Bron: Grafimedia in cijfers 2021. GOC, Veenendaal'. Bronvermelding is verplicht.

advies, training & onderzoek
voor de creatieve sector

a&ofondsgrafimediabranche

